

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З БАГАТОДІТНИМИ СІМ'ЯМИ В УКРАЇНІ

Албул І.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи, alirvol@i.ua

На сьогодні в Україні досить актуальною є проблема старіння нації, перевищення рівня смертності над показником народжуваності. Відтак влада як на державному рівні, так і на місцях обіцяє сприяти покращенню соціальних та економічних передумов народження й виховання маленьких українців.

В умовах ринкової трансформації української економіки соціально-демографічний склад сім'ї, зокрема, кількість дітей, стала відчутним чинником впливу на рівень добробуту родини. З погляду отримуваних доходів та можливостей споживання найбільш уразливими категоріями населення в Україні є багатодітні сім'ї. Військовий конфлікт на сході України, зниження рівня життя, труднощі з працевлаштуванням погіршили стан більшості багатодітних сімей в Україні. Неналежне виконання батьківських обов'язків, зростання невротизації та алкоголізації, наркоманії, злочинності тощо, у першу чергу, стосуються багатодітних сімей. Вищезазначене актуалізує необхідність надання багатодітним сім'ям якісних соціальних і адміністративних послуг в умовах децентралізації державного управління, здійснення якісної соціальної роботи.

Наукові роботи С. Вершловського, С. Гіля, І. Зверєвої, А. Капської, Г. Лактіонова, Л. Міщик, Ю. Поліщука, О. Рассказової, А. Рижанової, Л. Штефан, С. Харченко розкривають теоретичні основи соціальної роботи з сім'єю, дітьми та молоддю. Особливості технологій соціальної роботи з багатодітною родиною аналізували О. Агарков, Д. Арабаджиев, Т. Єрохіна, В. Кузьмін, І. Мещан, В. Попович та ін. Разом з тим, питання багатодітних сімей не втрачають своєї актуальності.

Так, Законом України „Про охорону дитинства” визначено, що багатодітною є сім’я, в якій подружжя (чоловік та жінка) перебуває у зареєстрованому шлюбі, разом проживає та виховує трьох і більше дітей, у тому числі кожного з подружжя, або один батько (одна мати), який (яка) проживає разом з трьома і більше дітьми та самотійно їх виховує.

Існує такі різновиди багатодітних сімей: сім’ї, багатодітність в яких запланована; сім’ї, що утворилися в результаті другого і наступних шлюбів матері (рідше – батька), в яких народжуються нові діти; неблагополучні багатодітні сім’ї, які утворюються в результаті безвідповідальної поведінки батьків, алкоголізму, асоціального способу життя.

З точки зору демографії багатодітна сім’я – це сім’я, завдяки якій забезпечується високий темп зростання населення.

На сьогодні в Україні проводиться значна робота щодо підтримки сімей загалом і багатодітних сімей зокрема – вдосконалюється нормативно-законодавча база підтримки сімей, розробляються механізми матеріальної, фінансової, соціальної та психологічної допомоги, спрямованої на підтримку сім’ї у складний час, тощо.

Серед найважливіших нормативних документів відзначемо такі: закони України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 21 листопада 1992 р. № 2811-XII, “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям” від 1 червня 2000 р. № 1768-III, “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” від 5 жовтня 2000 р. № 2017-III, “Про охорону дитинства” від 26 квітня 2001 р. № 2402-III, Указ Президента України від 30 грудня 2000 р. № 1396/2000 “Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних родин неповних сімей”.

Наразі на державному рівні зроблені важливі практичні кроки щодо законодавчого забезпечення деяких аспектів сімейних правовідносин, зокрема Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань соціального захисту багатодітних сімей» декларується механізм удосконалення державної системи соціального захисту у сфері створення

сприятливих умов для всебічного розвитку багатодітної сім'ї та кожного з її членів, найповнішого виконання багатодітною родиною своїх функцій, підвищення її життєвого рівня та посилення її ролі у житті суспільства.

Досвід показує, що першочерговою метою державної соціальної політики повинно стати створення умов для виховання та надання якісної освіти дітям у багатодітних сім'ях. Це, у свою чергу, автоматично призведе до покращення умов їхньої життєдіяльності та, як наслідок, до збільшення кількості таких родин, що стане одним з кроків у вирішенні демографічного питання.

Разом з тим, держава пропонує такі види соціального захисту багатодітних сімей: покращання житлових умов або надання в їхнє розпорядження житлових приміщень та/або земельних ділянок; надання пільг щодо плати за користування житловими приміщеннями, комунальні послуги, телефонні переговори; надання пільг на харчування в освітніх закладах, проїзд у міському транспорті, позашкільну освіту, медичне обслуговування та відпочинок; надання пільг на оплату податків; надання можливості дострокового виходу на пенсію матерям, у яких є більше п'ятих дітей. Проте здебільшого всі ці пільги мають декларативний характер.

Для вдосконалення системи соціального захисту багатодітних сімей в Україні варто звернути увагу на наступні фактори: у законодавчих документах чітко визначити соціально-економічний та правовий статус багатодітних сімей; на державному та регіональному рівнях створити програми з популяризації багатодітних сімей; до обов'язків працівників управлінь праці та соціального захисту додати інформування членів багатодітних сімей щодо їхніх прав і переліку пільг та механізмів їх отримання.

Соціальна робота з багатодітною родиною складається з наступних складових: соціальний захист багатодітної сім'ї (багаторівнева система переважно державних заходів щодо забезпечення мінімальних соціальних гарантії, прав, пільг і свобод нормально функціонуючої сім'ї в ситуації ризику в інтересах гармонійного розвитку сім'ї, особистості і суспільства); соціальна підтримка багатодітної сім'ї (формальна і неформальна діяльність і взаємини

фахівців з сім'ями, які опинилися в скрутних обставинах, з питань професійної перепідготовки (освіта членів сім'ї), працевлаштування, забезпечення заробітком і т. д.).

Серед основних технологій соціальної роботи з багатодітною родиною можна виділити: технології збору та обробки інформації про сім'ю, яка потребує допомоги; технології надання родині соціальної допомоги (посередницької, економічної, соціальної, психолого-педагогічної і т. д.); технології безпосередньої роботи фахівця з клієнтом, з конкретних питань.

Соціальна робота з багатодітними сім'ями проводиться за різними формами: індивідуальна робота з кожним членом родини, спільна робота з усіма членами родини; групова робота за межами родини.

В умовах існуючих структурних змін для запобігання погіршенню соціального благополуччя багатодітних сімей значний сегмент соціальної роботи взяли на себе інституції громадянського суспільства, зокрема, громадські організації (ГО). Серед тих, хто здійснює значний внесок у соціальну підтримку багатодітних сімей, варто назвати ГО «Асоціація багатодітних сімей «АММА» (м. Харків), «Спілку батьків багатодітних сімей» (м. Чорноморськ (колишній Іллічівськ)), ГО багатодітних сімей «Едельвейс» (м. Київ), «Спілку багатодітних сімей «Родина», «Раду багатодітних сімей Київського району м. Одеси», «Спілку багатодітних родин Львівщини «Щаслива родина» та багато інших організацій, які надають соціально-педагогічну підтримку сім'ям груп ризику у відстоюванні їх прав на сприятливе оточуюче середовище, профілактиці негативних явищ, організації виховного дозвілля, розробці та впровадженні нових освітньо-розвиваючих технологій; надають психологічну, соціальну, медичну допомогу, соціально-педагогічні, культурно-просвітницькі послуги, залучають багатодітні сім'ї до самодопомоги.

Об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність багатодітної сім'ї такі обставини як: вживання алкоголю, наркотиків, низька загальна і гігієнічна

культура, насильство щодо членів сім'ї, зневажливе ставлення та негативні стосунки у сім'ї, нехтування батьківськими обов'язками.

Така сім'я у силу об'єктивних і суб'єктивних умов не виконує своїх традиційних функцій (виховної, господарсько-економічної, рекреативної, комунікативної, емоційно-інтимної, психотерапевтичної тощо), що потребує ведення з нею вже корекційно-реабілітаційної роботи.

Отже, зміст роботи фахівця соціальної сфери з багатодітними сім'ями можемо трактувати як систему знань, соціальних умінь і практичних навичок, що дозволяють йому ефективно вирішувати професійні завдання. Складовими цього змісту є: знання принципів роботи з багатодітними сім'ями; знання нормативно-правових документів щодо соціального захисту, соціальних послуг, підтримки й допомоги багатодітним сім'ям; знання сутності, видів, причин виникнення, основних проблем багатодітних сімей; знання технологій, форм, методів роботи з багатодітними сім'ями.

МОТИВАЦІЯ І СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Александрова Р.А.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», канд. техн..
наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств

Процеси розвитку економіки сьогодення та зміни у внутрішніх та зовнішніх умовах функціонування підприємств, вимагають впровадження нових мотиваційних механізмів управління персоналом підприємств, які повинні забезпечити якісну роботу та позитивну динаміку показників діяльності.

Формування механізму мотивування персоналу з урахуванням специфіки підприємства, на основі поєднання методів економічного, соціального та